

TL 2029 Türk Kültürü Araştırmaları

Öğretim Üyesi: Dr. Öğr.Üyesi Mustafa Can TEZİÇ.

5. Hafta

Hazırlık soruları:

- Etnik, etnografik, meta etnik ve tarihi etnografik birlikler arasındaki ilişkilerde bilinç olgusunu nasıl değerlendirilebilir?

Etnos – Etnografik Grup - Tarihi-Etnografik-Birlikler Arasındaki İlişkiler

Bromley'in üzerinde durduğu bir diğer önemli nokta ise etnoslar ve *etnografik* gruplar arasındaki farktır. Bromley'e göre bu iki olgu arasındaki temel fark grup bilincidir.

Etnoslar grup bilinci çerçevesinde oluşurken, *etnografik* gruplarda grup bilinci yoktur. Etnografik grupların mevcudiyet alanları etnosların boyutları ile sınırlıdır. Örnek olarak Don-Kazakları veya bir dini grup olan Eski İnananlar, Rus etnosu içerisinde birer *sub-etnos* olarak tanımlanırken, Rusya'nın kuzey ve güney kesimlerinde yaşayan Ruslar ise farklı *etnografik* topluluklar olarak tanımlanmaktadır.

Gerek etnoslar ve *etnografik* gruplar, gerekse sub-etnik gruplar arasında bilinç yoğunluğundaki önceliğe göre dönüşüm mümkündür. Örneğin bir etnik grubun içerisinde bulunan *etnografik* grup kendisine has özellikler ile grup bilincine ulaşmış ise bu grup artık bir *sub-etnos* haline gelmiştir. *Sub-etnos* haline gelen grubun bilinç seviyesindeki yoğunluğun etnik bilincin önüne geçmesi halinde ise grup etnik gruba dönüşür.

Bromley, *etnografik* grup kavramına bağlı olarak *tarihi-etnografik-birlik* olgusunu da ortaya atmaktadır. *Etnografik* grupların sınırları etnik grupların sınırları ile sınırlı iken, *tarihi-etnografik-birlikler* geniş bir coğrafi bölgeyi kapsarlar ve içlerinde de birden fazla etnik grubu barındırmaktadırlar.

Bir *meta-etno-politik-birliğin* önce idari (devlet) yapısını sonrasında da grup bilincini kaybetmesi veya uzun bir süre boyunca farklı kavimlerin karşılıklı ilişkileri sonucunda ortak kültür alanları oluşturmaları gibi olgular *tarihi-etnografik-birliklerin* ortaya çıkış sebeplerinin başında gelmektedir.

Tekrardan *etnografik* grup ve *tarihi-etnografik-birlik* olgularına dönersek iki olgu arasındaki farkın hiyerarşik değil alansal olduğunu görürüz. Fakat bu alansal farklılık kendi içerisinde de farklı alansal taksonomik seviyelere ayrılmaktadır. Örnek: Bölge, alt bölge, rayon ... vs.

Bromley bu ayrımı dünya coğrafyasından ve Rus coğrafyasından farklı örnekler ile açıklamaktadır. Bu örneklerden bir kaçına baktığımızda Bromley'in şu örnekleri dikkatimizi çekmektedir.

Bromley, Sibirya coğrafyasını bir *tarihi etnografik* bölge olarak tanımlarken, Sibirya'yı altı alt *tarihi-etnografik* bölgeye ayırmıştır. Bu bölgeler: Yamala-Taymir, Batı Sibirya, Altay-Sayan, Doęu Sibirya, Kamçatka - Çukotya, ve Amur – Sahalin bölgeleridir.

Bilindięi gibi *etnografik* özellikleri bağlamında ayrılan bu alt bölgelerin her biri kendi içlerinde birden fazla etnik grubu barındırmaktadır.

Tarihi-etnografik-gruplarda kendi içlerinde tarihsel düzlemde *tarihi-lingua-etnografik-birlikler*, *tarihi-konfessional-etnografik-birlikler* ve *tarihi-ekonomik-etnografik-birlikler* olmak üzere üçe ayrılırlar.

Bromley, *meta-etnik-birlikler* ile *tarihi-etnografik-birlikler* arasında da bir dönüşüm görmekte ve bu dönüşümün gerçekleşmesinde grup bilincinin kazanılması veya kaybedilmesinin anahtar rol oynadığını savunmaktadır.

Bu dönüşümler şu şekilde örneklendirilebilirler.

Tarihsel düzlemde *tarihi-lingua-etnografik-birlikler* grup bilinci kazanması durumunda *meta-etno-linguistic-birliklere* dönüşebilir.

Bilinç kazanan tarihsel düzlemdeki *tarihi-konfessional-etnografik-birlikler* yine *meta-etno-konfessional-birliklere* haline dönüşebilir.

Tarihsel düzlemdeki *tarihi-ekonomik-etnografik-birlikler* bilinç kazandıkları zaman *meta-etno-ekonomik-birlik* haline gelirler.

Aynı şekilde, *tarihi-etnografik-birlikler* topluluk bilinci kazandıkları zaman *meta-etnik-birliklere* dönüşebildikleri gibi *meta-etnik-birlikler* da bir idare altında yönetilmeye başladıkları andan itibaren *meta-etno-politik-birliklere* dönüşürler. Diğer taraftan, idari yapının ve sonrasında grup bilincinin kaybedilmesi ile *meta-etno-politik-birliklere* de *tarihi-etnografik-toplumlar* dönüşebilirler.

Sonuç olarak, Bromley'e göre tüm bu yapılar arasında dönüşüm grup bilincinde olan değişimler sonucunda mümkün olmaktadır.

Temel Kaynak

Teziç, M.C. (2017) Yu. V. Bromley'in Metodolojisinde Etnos Olgusunun Dikey ve Yatay Taksonomik Düzlemlerde İncelenişi. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*. Cilt. 14, Sayı 1. ss. 185-205.

Yardımcı Kaynaklar:

Banks, M. (1999) *Ethnicity: Anthropological Constructions*. Routledge.

Fenton, S. (2003) *Ethnicity*. Cambridge, UK: Polity, Oxford, Malden, MA: Blackwell.

Hutchinson, J.; A. D. Smith. *Ethnicity*. (1996). Oxford University Press: Oxford, New York. ss.3-14.

Teziç, M.C. (2013) Rassmotreniye russkoye (sovyetskoy) teorii etnosa cherez konstruktivistskuyu perspektivu «primordial'nıy konstruktivizm». *Obshestvo-sreda-razvitiye*. no. 4. ss. 109-113.